

Handläggare
Alfred Tilly
Telefon: 08-50829311**Till**
Kommunstyrelsen

Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har remitterat betänkandet av Utredningen om fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) till Stockholms stad för yttrande.

Utredningen föreslår bland annat att nya nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng införs med samma yrkesämnen som dagens yrkesprogram men med mindre omfattning av gymnasiegemensamma ämnen. Målgruppen är de som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng men som har minst tre godkända betyg från grundskolan. För de yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng föreslår utredningen en höjning av behörighetskraven så att de blir desamma som till de högskoleförberedande programmen.

Stadsledningskontoret ställer sig generellt positiv till utredningens ansats men ser vissa utmaningar med delar av förslagen. Förslagen kommer att ha påverkan på huvudmannens utbud och organisering samt kommer troligen att innebära ökade kostnader för huvudmannen. Stadsledningskontoret är därutöver positiv till förslaget om att elever ska få rätt att fullfölja sin utbildning på individuella program inom den anpassade gymnasieskolan och anser att det är ett viktigt förslag för målgruppen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Utbildningsdepartementet har remitterat betänkandet av Utredningen om fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) till Stockholms stad för yttrande. Regeringen beslutade den 9 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag som bidrar till att trygga kompetensförsörjningen och få fler elever att få med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva. Syftet beskrevs som att det i gymnasieskolan ska finnas flera vägar till arbetslivet som tar hänsyn till behoven på arbetsmarknaden, elevers olika förutsättningar för lärande och att många elever inte är redo att göra sitt yrkesval redan i årskurs nio.

I uppdraget ingick bland annat att analysera vilka möjligheter som elever som är obehöriga till nationella program på gymnasiet har att välja skola och utbildning och vid behov lämna förslag på valbara yrkesutbildningar inom gymnasieskolan som i större utsträckning tar hänsyn till elevers olika förutsättningar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets välfärdsavdelning.

Ärendet

Utredningen lämnade i november 2024 sitt betänkande Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) till regeringen. I utredningen presenteras en stor mängd förslag inom följande områden:

- Yrkesprogram 1900 poäng
- Förändringar av introduktionsprogram
- Nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan
- Yrkesämnen på högskoleförberedande program
- Möjligheter till yrkesutbildning på entreprenad
- Yrkesprov
- Individuella program i anpassade gymnasieskolan
- Uppföljning, utvärdering och vidare utveckling av gymnasial yrkesutbildning

Nedan följer en sammanfattning av de förslag med störst bäring för stadens verksamhet.

Utredningen föreslår att nya nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng införs med samma yrkesämnen som dagens yrkesprogram men med mindre omfattning av gymnasiegemensamma ämnen. Målgruppen är de som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng men som har minst tre godkända betyg från grundskolan. Uppskattningsvis kommer ungefär sju procent av en årskull att studera på de nya

yrkesprogrammen. Detta kan jämföras med att cirka 15 procent av en årskull går ut grundskolan utan behörighet till ett nationellt program. För de yrkesprogram som omfattar 2 700/2 800 gymnasiepoäng föreslår utredningen en höjning av behörighetskraven så att de blir desamma som till de högskoleförberedande programmen.

När det gäller introduktionsprogram föreslår utredningen att individuellt alternativ (IMA) och yrkesintroduktion (IMY) avskaffas. IMA är idag störst av introduktionsprogrammen. Det är även det program där störst andel elever varken arbetar eller studerar fem år efter att de börjat programmet. Utredningen föreslår att språkintröduktion (IMS) är kvar men att nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnena under utbildningstiden på språkintröduktion.

Ett nytt introduktionsprogram, individuellt förberedelseprogram (IMF), införs för elever som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program eller för elever som har synnerliga skäl. IMF syftar i första hand till förberedelse för annan fortsatt utbildning, till exempel yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng, och ska utformas för varje enskild elev utifrån elevens behov och förutsättningar.

Utredningen föreslår att introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska vara kvar men att behörighetskraven till programmet höjs och att utbildningarna enbart ska gå att utforma i förväg och erbjudas sökbara i gymnasievalet, till skillnad från idag när de även kan utformas för en enskild elev.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till ansatsen i utredningens förslag. Samtidigt ser stadsledningskontoret dock vissa utmaningar och lämnar nedanstående synpunkter.

5.1.1 Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Förslag: Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska införas i gymnasieskolan, i första hand för elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng. De nya yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet.

Stadsledningskontoret ställer sig generellt positiv till ansatsen i förslaget. Förslaget kommer troligtvis öka likvärdigheten jämfört med dagens yrkesintroduktion. Det kommer dock innebära att fler elevgrupper än idag kommer kunna söka till gymnasieskolan och de föreslagna yrkesprogrammen. Det ställer större krav på

resurseffektiva lösningar vad gäller lokaler, utrustning och lärare med rätt kompetens. Yrkeslärare kommer delvis att möta en ny elevgrupp med större behov av stöd.

För att kostnaderna för yrkesprogram på 1900 poäng ska vara resurseffektiva ställer det stora krav på att de programgemensamma kurserna blir samma eller likartade. Stadsledningskontoret ser svårigheter med att organisera samläsning med yrkesprogrammen 2 700/2 800 då tanken med ett program på 1 900 poäng är att eleverna ska få mer studietid. Därav anser stadsledningskontoret att vissa yrkesprogram är mindre lämpade för den föreslagna formen, exempelvis el- och energiprogrammet. Stadsledningskontoret ser ett behov av fastslagna timplaner för programmen. Samläsning mellan program med samma studietid men olika poängplaner är en utmaning. Detta som ett stöd för huvudmannens planering samt likvärdighet för eleverna.

Vidare föreslås att arbetsplatsförlagt lärande, APL, ska ingå med minst 15 veckor i de nya 1900-poängsutbildningarna. Stadsledningskontoret uppmärksammar att förslaget bör innebära en ökad efterfrågan på APL-platser (platser för arbetsplatsförlagt lärande) inom gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Det ses som positivt för elevens etablering på arbetsmarknaden men innebär däremot att antalet APL-platser i staden behöver öka vilket medför ökade kostnader och organiseringsutmaningar.

Stadsledningskontoret ser även en risk med utredningens förslag att göra de nya yrkesprogrammen treåriga, något som skulle kunna resultera i att elever med låg studiemotivation avskräcks från att påbörja sina studier eller avslutar sina studier i förtid. Stadsledningskontoret vill därför framhålla vikten av att kunna göra viss anpassning i utbildningens längd utifrån elevens önskemål och förutsättningar. Att erbjuda en tvåårig utbildning med möjlighet till ett påbyggnadsår skulle kunna vara en sådan anpassning. Behovet av flexibel programstart är stort för bland annat elever som kommer från kommunernas aktivitetsansvar, KAA¹.

6.2.1 Individuellt förberedelseprogram ska förbereda för fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden

Förslag: Introduktionsprogrammet individuellt förberedelseprogram ska införas och ersätter introduktionsprogrammen individuellt alternativ och yrkesintroduktion. Utbildningen på det nya programmet ska
--

¹Kommunens aktivitetsansvar omfattar ungdomar som är folkbokförda i kommunen och som har fullgjort sin skolplikt men som inte har fyllt 20 år och inte genomfört eller har fullfört utbildning i gymnasieskolan, anpassad gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

utformas för en enskild elev utifrån elevens behov och förutsättningar. Syftet med individuellt förberedelseprogram är att elever ska gå vidare till annan fortsatt utbildning eller få en arbetsmarknadsinriktad utbildning som underlättar för dem att gå vidare till arbetsmarknaden.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag att införa ett individuellt förberedelseprogram (IMF) som fortsatt står öppet för de elever som har behov av stöd och anpassningar som är svåra att tillgodose på ett nationellt utformat program. Att programmet öppnar upp mot både studier och arbete är positivt och medför flexibilitet. Stadsledningskontoret ser dock utmaningar med att organisera yrkesämnena med tillhörande APL/praktik på IMF och IMS.

6.2.2 Ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska ha rätt att tas emot på individuellt förberedelseprogram

Förslag: Individuellt förberedelseprogram ska stå öppet för ungdomar som inte har de godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst nio andra ämnen som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. Det ska dock inte stå öppet för ungdomar som ska erbjudas språkintrödn. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl, får ungdomar som uppfyller behörighetskraven för ett yrkesprogram som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng tas emot till individuellt förberedelseprogram. Individuellt förberedelseprogram ska erbjudas elever från anpassade grundskolan om de önskar sådan utbildning och om det inte med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det.

Stadsledningskontoret ser positivt på att programmet fortfarande står öppet för de elever som verkligen har behov, även de som formellt är behöriga till ett nationellt program.

6.4.1 En huvudman ska erbjuda programinriktat val sökbart och utformat i förväg

Förslag: Programinriktat val ska utformas för en grupp elever.

Stadsledningskontoret anser att möjligheten att anordna IMV för enskild elev ska kvarstå. Detta för att få mer flexibilitet i arbetet med antagning och dimensionering av utbud. Flexibel programstart anses särskilt viktigt för elever som kommer från KAA och underlättar för elever som vill byta program.

7 Förslag om nya och ändrade behörighetskrav i gymnasieskolan

Förslag:

Högskoleförberedande program: Krav på godkända betyg i tolv ämnen där svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ingår. För vissa program ska ytterliga särskilda ämnen ingå bland de tolv ämnena.

Yrkesprogram 2 700/2 800 poäng: Krav på godkända betyg i tolv ämnen där svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ingår.

Programinriktat val: Två alternativa krav enligt: 1. svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik + fem ämnen (totalt åtta) eller 2. svenska eller svenska som andraspråk, och engelska eller matematik + åtta ämnen (totalt tio).

Yrkesprogram 1 900 poäng: Krav på godkända betyg i tre ämnen (inga särskilda ämnen).

Individuellt förberedelseprogram: Inga krav på behörighet i form av betyg. Elever har rätt att tas emot om de inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng.

Stadsledningskontoret ställer sig generellt positiv till förslaget. De ändrade behörighetskraven för programinriktat val borde medföra att fler elever med förutsättningar att klara utbildningen inom föreskriven tid antas.

Dock anser stadsledningskontoret att behörighetskravet till det föreslagna yrkesprogrammet om 1900 poäng åtminstone behöver omfatta godkänt betyg i ämnet svenska eller svenska som andraspråk. Det finns en säkerhetsaspekt i att inte säkerställa att eleverna har en viss grundläggande nivå i svenska, samt i vissa fall även matematik. Dessa kunskaper är nödvändiga för att kunna förstå och tillgodogöra sig säkerhetsföreskrifter, grundläggande matematiska beräkningar samt läsa och tolka instruktioner. Detta är särskilt relevant inom utbildningar såsom el- och energiprogrammet samt finsnickeriutbildningen, där säkerhetsföreskrifter och regler är av stor vikt.

Vidare förespråkar utredningen en samläsning av yrkesämnen mellan elever som följer en utbildning på 1900 poäng och de som läser nationella program på 2700/2800 poäng. Denna skillnad kan leda till en betydande variation i språk- och matematikkunskaper, vilket i sin tur innebär att läraren måste hantera en mycket bred kunskapsspridning inom samma undervisningsgrupp.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets

tjänsteutlåtande.

Fredrik Jurdell
Stadsdirektör

Karin Gustafsson
Biträdande stadsdirektör